

NIEDBALE (76) *av*

Zawsze w pisowni łącznej.

Oba e oraz a jasne (w tym w a 2 r. błędne znakowanie).

comp niedbal(e)j nad kogo (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde bez cytatu.

Niestarannie, byle jak, bez troski o coś; dissolute, incuriose, negligenter Mącz, Modrz, Calep, Cn; pigre Mącz, Calep; ieiune, obiter, oscitanter, otiose, segniter Mącz, Cn; indiligenter Calep, Cn; defunctorie, levi brachio, leviter, somniculose Mącz; frigide, languide, translative Calep; insubide, parum diligenter, supine, suspensa manu, temere Cn (76) : BierEz G; Ale nie pobożnemu á nie bogoboynemu Rzecznikowi/ kiedyś Stá álbo dwu nie obiecał [...]/ mowić nieumiał/ niedbále twoię rzecz ípráwował/ Rok chcąc przemieszkał GroicPorz f; I piíże íesztze w drugim kazániu tenże Bárálet/ íromocąc Ewánielísty y pilárze Boże/ íz niedbále Ewánielie Święte spífáli. KrowObr 146; 136; Krol Olbrácht [...] wpadł w chorobę/ [...] gdzye z íego chroby [!] Zygmunt brát y pánowie byli zaí muceni álbo ítrwożeni ták íz wízytko niedbále ízłó. BielKron 399; Castra incuriose posita, Nie ná pewnym mieýfcu. Niedbále obós położón. Mącz 73a; Indulgenter, Niedbále/ popufzczayąc wodze. Mącz 169a, 39b, 73a, 140e, 144d, 164d (11); kiedy pocznie niedbále á nie chćiwie íeść/ włoż zás kágániec nań SienLek 189; RejZwierc 99v; Wízytkoímy przeízłych czaów czynili niedbále. MycPrz I C3; Száfunek też Páníkich Świętoíci/ ták íe odpráwia niedbále/ że wiele ludzi niewie y do tego czáfu/ co íe przy nich dzieie. KarnNap A2v, A2v; A íesli drobnieýzi wrzędnicy wczem niedbále íobie poczynáli/ tedy ítárízi niedbáłość ich ítrofowáli y nápráwiáli. ModrzBaz 83v, 68v, 134; Íedno íą potym było poznác/ íz íię niedbáley nád inne vbieráá. SkarŻyw 195, 593; CzechEp 59; GórnRozm Kv; Calep 333b, 524b, 527b, 581a, [693]b, 804b.

W połączeniach szeregowych (9): WAcław íyn Kárłá Czelkiego krolá y Cefárzá/ ná Cefárístwo od Elektorów wybran/ ktory niedbále/ leniwo/ á bez ímyílu pánístwo íwoie ípráwował BielKron 187; Mącz 53c, 271a, 381a, 401b, 402a; ModrzBaz 44v; Calep 1079b; SkarKaz)(3v.

W przeciwstawieniach: »opatrznie, z pilnością ... niedbale« (2): Mącz 63b; Wízyícy tedy ktorzykolwiok ty rzeczy v íiebie s pilnoícią/ á nie niedbále/ vważáią/ [...] chybáby byli żelázni ábo kámienni/ tożby nową miłoícią y pilnoícią íluchania íłowá Bożego/ zápalonemi íe być nie czuli. RejPosRozpr c4.

W charakterystycznych połączeniach: niedbale cześć oddawać, czynić (6), dziać się, íść, jeść, opatrować, poczynać sobie (2), postąpić (sobie) (2), robić, sądzić, spisać, sprawować (się) (odprawi(a)ć (się), odprawować) (13), ubierać się, uważać; niedbale położón.

Szeregi: »lada jako, (albo) niedbale« [szyk 2:1] (3): Qui suum officium gerunt ociose, Którzi íwoye ípráwy ladá yáko álbo niedbále ípráwuyą. Mącz 259a, 401b; Calep 435b. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»leniwo, (a, i) niedbale« [szyk 3:1] (4): Mącz 72b, 299a; Wiele rzemieíniczych Miítrzew / bárzo rzadko íiadáią ná íwych wáríftáciech: chowáią wczniow ábo towárzyízw niemáło/ ktorzi w niebytnoíci miítrzew leniwo á niedbále [segniter, negligenter et contumaciter] robią. ModrzBaz 37; SkarŻyw 593. [Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.]

»abo nierychło, abo niedbale« (1): tedyby tego potrzebá/ żeby ci wżycy ktorzyby ábo nierychło/ ábo niedbále/ to co powinność ich niešie/ czynili/ ná Trybunał [...] pozywáni [...] bywáli *VotSzl* E2.

α. *Wyraża dodatkową ocenę czynu będącego z swej istoty objawem niedbałości* (4) : Wiofnę kto niedbále opuści/ sílá ná tym należy. *RejZwierc* Bv [*idem* 108]; iżby [...] niedbále/ iáko ono łtára przypowieść/ nie zápominał gruzki łwoiey w popiele. *RejZwierc* 111v, 108.

Zwrot: »niedbale zaniedbawać« (1): A ktory też tego ták niedbále zániedbawa/ tedy go też then wřzechmogący Pan tákże zániedbáwa *RejPos* 337.

a. *Od niechcenia, bez wysiłku, łatwo; in transitu, solute, transeunter* Cn (5) : Więc chociay s piętrá mowią/ iákoby niedbále/ Lecz przedię co przyłtoi/ to chowáiá cále. *RejZwierc* 70v; áby człowiek ták z mową/ iáko y s łprawámi namniey łie nie wydwarzał/ iedno niedbále iákoś á wrzkomo tego łobie niemáiác ni zacž wżycytko czynił *GórnDworz* E7, F, Fv.

Iron. (1): Znam ia iednego/ ktorego łie taniel w. m. bárzo podobác będzie/ bo ták niedbále táńcuie/ iż łniego czáfem y łuknia łpádnie/ á on łie po nię nie łchyli *GórnDworz* E8.

b. *Bez gorliwości religijnej* (7) : Wolimy przedię łzukác łwieckiego bálwáná/ Opufzczáiác niedbále ták pewnego Páná/ Ktorego łie namniey łe łłowo nie omyli *RejWiz* 187v; *RejPos* 64v; bo łie to niegodzi y rzecz łełt bárzo nieprzyłtoyna/ łłowy Páná Chriřtułowymi gárdziç/ álbo ich łłuchác niedbále. *KuczbKat* 300; *LatHar* 49, 50; *WysKaz* 17 [2 r.].

c. *Bez należytej uwagi* (5) : Chytry widząc niełzcžęłcie kryie łię/ á prořtaczkwie niedbale miíáiác łzkodę podeymuią. *BibRadz Prov* 27/12; iżby podobniey niebu y ziemi łie odmieniç [...] / niłliby namniey łe łego łłowko niedbále przeminác [...] miáło *RejZwierc* 256; gdy Krol grał Wárcaby/ niktory [...] imioná przyłdżonyeh łudzi opowiedał mu piłmem/ [...] áby on zátym dekret wczynił/ ktorzyby łmierç zálłuzyli. Berenice zóná łego [...] niedopuřciłá go do końcá czythác/ vkázuiác/ že nie ták niedbále ma to byç odpráwowano/ gdzie idzie o život łudzki *Phil* L3.

W przen (2) : Iáko bárzo tym łwiętym klenotem łprawiedliwołcią niedbále zátřzáfamy. *RejZwierc* A6 [*idem*] 55.

d. *Działając ze zwłoką w dziedzinie czynności prawnych, nie zachowując terminów sądowych, narażając sprawę na przedawnienie* (2) : Gdyby dzyewce był kto winien iáki dług [...] / á oná łzedłzy zá mąż ćierpiáláby o on dług czyniç práwem przez trzy łátá y trzy miełiáce/ my w tákowey rzeczy y w káždery inłzey ták niedbále/ łkázuiem wieczne milczenie. *UstPraw* G4.

α. *Wyraża dodatkową ocenę braku działania* (1) : WYWOLANY *ciuiliter, conuictum* ieno tráci: ále máiętnołci y czci nie tráci. A wżákóž łełli w tym niedbále łeży przez oóm miełięcy, tedy Detruzia bywa *SarnStat* 549.

Synonimy: *gnuśnie, gnuśno, »leda jako«, leniwo, mdło, niechciwie, nieochotnie, niepilnie, nietroskliwie, nikczemnie, ospale.*

Cf DBALE, NIEDBALIWIE, NIENIEDBALE